MINISTERIET FOR FLYGTNINGE INDVANDRERE OG INTEGRATION

KULTUR MINISTERIET

Samarbejdsaftale mellem Kulturministeriet og Integrationsministeriet 2010-2012

Dette notat omhandler en forlængelse og udbygning af den eksisterende samarbejdsaftale mellem Kulturministeriet og Integrationsministeriet fra 2007 om styrkelse af bibliotekernes integrationsindsats og kulturformidling mellem grupper med forskellig etnisk baggrund.

Notatet beskriver indledningsvis 1) baggrund og motivation for en ny samarbejdsaftale samt 2) status i relation til den hidtidige samarbejdsaftale. Herefter skitseres hovedelementerne i en ny samarbejdsaftale, som sammenlignet med den tidligere aftale især adskiller sig mht. 3) den geografiske afgrænsning af indsatsen og sit fokus på særlige indsatsområder samt mht. 4) organiseringen af samarbejdet.

1. Baggrund og motivation

Bibliotekernes potentiale som en multifunktionel platform til etablering af integrationsaktiviteter understøttes af en række forhold:

- **Tillid til biblioteket**
  Biblioteket nyder en stor troværdighed og respekt i befolkningen og udgør derfor en god ramme for integrationsindsatsen.

- **Bruges allerede af de etniske minoriteter**
  Den seneste kulturvaneundersøgelse *Danskernes kultur- og fritidsaktiviteter 2004* viser at bibliotekerne bruges mere flittigt af nydanskere end af resten af befolkningen. Omkring halvdelen af indbyggerne med anden etnisk baggrund kommer på biblioteket mindst en gang pr. måned. Det gælder både børn og voksne.

- **Er offentlige frirum som gratis og frivilligt kan bruges af alle uden krav**
  Bibliotekerne er nemt tilgængelige, åbne for alle og opfattes af de fleste nydanskere som åndehuller og fristeder, hvor endog piger kan komme uden opsyn. Bibliotekerne er ikke myndighedsudøvende institutioner og alle har mulighed for at bruge tilbud uden nødvendigvis at identificere sig. Bibliotekerne tilbyder information, uformel læring og kulturtilbud til alle. Bibliotekerne understøtter derfor også den etniske borgers viden om det danske samfund og dermed om de muligheder, samfundet stiller til rådighed for borgerne.

- **Har en lokal forankring og en landsdækkende struktur, der sikrer koordinering og videndeling**
  Bibliotekerne over hele landet fungerer som lokale vidensportaler til det danske samfund og er samtidig et sted, hvor danskere og nydanskere kan – og i praksis – mødes og benytter de mange forskellige tilbud: internationale aviser, fremmedsproget litteratur, internetadgang m.v.

- **Har opbygget viden og erfaring**
  I de sidste 7 år har et bredt udsnit af folkebibliotekerne udviklet en række tilbud til nydanskere - bl.a. sprogstimulering, vejledning i jobsøgning, pc-værksteder,

lektiecaféer, læseklubber og samfundskundskab. I hovedparten af tilbuddene er aktiviteterne udviklet i dialog med brugergruppen.

Der er på en række områder uudnyttede potentialer i at styrke integrationsindsatsen via et tværsektorielt samarbejde såvel på nationalt plan som lokalt. Samarbejdsaftalen er motiveret af parternes ønske om at udnytte dette potentiale.

2. Status – hidtidig indsats

Siden 2002 har Kulturministeriets Styrelse for Bibliotek og Medier i samarbejde med Statsbiblioteket (BiblioteksCenter for Integration) haft fokus på at inspirere og understøtte folkebibliotekerne i deres arbejde med integration. Bibliotekerne har gennem en lang række projekter og som led i en kampagne for Integrationsministeriet fra 2003-2005 arbejdet med at udvikle modeller for arbejdet. En del af modellerne bygger på tværfagligt og tværsektorielt samarbejde – herunder også samarbejde med frivillige fra humanitære organisationer.

Fra 2007-2009 har samarbejdet mellem biblioteksektoren og Integrationsministeriet været formaliseret med samarbejdsaftalen af 9. november 2006. Det væsentligste resultat af denne samarbejdsaftale er oprettelsen af 121 lektiecaféer (primo nov. 2009) og omkring 35 (primo nov. 2009) udvidede integrationsaktiviteter i forbindelse med lektiecafeerne fordelt på folkebiblioteker og skolebiblioteker over hele landet. Det er sket via en bevilling fra Integrationsministeriet til Bibliotek og Medier i samarbejde med BiblioteksCenter for Integration.

Derudover har samarbejdsaftalen resulteret i flere nye modeller for integrationsindsatser, bedre koordination og flere tværsektorielle samarbejdsaftaler med bl.a. KVINFO, Rådet for Etniske Minoriteter og Brug for Alle Unges Rollemodeller.

Odense Centralbibliotek, Københavns Kommunes Biblioteker og Borgerservice og Biblioteker (Gellerup Bibliotek) har modeludviklet dansktræning, indfødsretskurser og sprogudvikling for børn samt afprøvet integrationsministeriets udgivelser i den forbindelse. Statsbiblioteket har forbedret og effektiviseret overbygningsfunktionen for folkebibliotekernes betjening af etniske minoriteter, oprettet BiblioteksCenter for Integration, der som videncenter øger bibliotekernes mulighed for at bidrage til integrationen, samt videreudviklet og forøget trafikken på den flersprogede webportal FINFO i samarbejde med Integrationsministeriet og landets biblioteker – senest med nyheder på de 6 største indvandrersprog i samarbejde med DR.

Kompetencerne i bibliotekerne vedrørende udvikling af services og tværsektoriel betjening af etniske minoriteter er kommet i fokus med etablering af Eksperimentarium for Integration i Vollsmose Bibliotek, som har haft 177 medarbejdere i biblioteker, boligforeninger, sociale organisationer m.v. igennem praktikordninger og workshops, der har fungeret som åbne værksteder for udvikling og afprøvning af nye tiltag og koncepter i integrationsarbejdet. Danmarks Biblioteksskole har i den forbindelse arbejdet med læringskoncepter for åbne læringsrum, udflytning af læring til andre læringsmiljøer og undervisningsaktiviteter for studerende inden for biblioteksbetjening af etniske minoriteter.

Et væsentligt resultat af samarbejdsaftalen er desuden etablering af et frontløbernetværk mellem bibliotekerne i Odense, København og Århus, hvor de tre biblioteker har påtaget sig et ansvar for at videreudvikle integrationsaktiviteter og medborgercentertankegangen til gavn for hele biblioteksektoren.

Fra 2008 er samarbejdet mellem Integrationsministeriet, Bibliotek og Medier og BiblioteksCenter for Integration blevet udbygget med en aftale om udvikling af *Online lektiehjælp*. På Integrationsministeriets initiativ – og primært finansieret af Integrationsministeriet og BiblioteksCenter for Integration – blev der i foråret 2008

igangsat et pilotprojekt. Det er i 2009 fulgt op af et 3-årigt projekt for større børn og unge i udsatte boligområder. Pengene til projektet kommer fra satspuljemidler bevilget til Bibliotek og Medier under programmet *Lige muligheder for alle.* Løsningen skal udvikles sammen med både Integrationsministeriet og Undervisningsministeriet. Projektledelsen er overdraget til BiblioteksCenter for Integration, der også står for den daglige ledelse af pilotprojektet.

Fra den samme satspuljebevilling har Bibliotek og Medier fået mulighed for at etablere en pulje, som bibliotekerne kan søge til oprettelsen af medborgercentre. Et medborgercenter er et uformelt og tværsektorielt rådgivnings-, lærings- og aktivitetscenter, som fysisk er placeret, hvor målgruppen bor, og som på tværs af personalets faggrænser tager udgangspunkt i en holistisk tilgang til afhjælpning af beboernes behov. Ved udgangen af 2009 er der givet bevilling til 7 medborgercentre. Målet er, at der i alt skal etableres omkring 20 centre frem til 2012.

3. Den geografiske afgrænsning af indsatsen og særlige indsatsområder

Erfaringerne fra samarbejdsaftalen 2006-2009 viser, at der er stort potentiale i at fortsætte og udvikle samarbejdet om bibliotekernes integrationsindsats. En ny og udbygget samarbejdsaftale for perioden 2010-2012 skal fortsat ses som en ramme indenfor hvilken Kulturministeriet og Integrationsministeriet kan arbejde sammen om en bred vifte af eksisterende og nye initiativer. Med Bibliotek og Mediers samt Integrationsministeriets midler er der således udviklet en række bæredygtige koncepter for integrationstiltag, som kan og bør fastholdes og udbredes til flere biblioteker og medborgercentre.

I årene 2010-2012 ønsker parterne i rammerne af samarbejdsaftalen særligt at fokusere på indsatser i biblioteker og medborgercentre, som er placeret i eller i umiddelbar nærhed af et af de mest udsatte boligområder her i landet. Som udgangspunkt er der tale om de 37 boligområder, som var omfattet af udredningsarbejdet i regeringens *Programbestyrelse for dialog og balance i udsatte boligområde,* men andre udsatte boligområder med store sociale problemer kan også komme i betragtning. Dette fokus skal ses i lyset af den store koncentration af ressourcesvage nydanskere, der har bopæl i disse områder. Indholdsmæssigt ønsker parterne særligt at fokusere på fem typer indsatser.

3.1. Mentorordninger og bydelsmødreprojekter

Kulturministeriet og Integrationsministeriet anser biblioteker for at være velegnede til at understøtte og i nogle tilfælde også drive forskellige former for mentornetværk. F.eks. kan aktiviteter i bibliotekerne som bl.a. lektiecaféer, jobhjørner og medborgercentre med fordel udvikles ved at knytte mentornetværk og andre mentorordninger som f.eks. Karrierebiblioteket til disse aktiviteter.

Med støtte fra Integrationsministeriets er der igangsat en række Bydelsmødreprojekter, i udsatte boligområder med stor andel af nydanskere. Bydelsmødre spreder viden og information om det danske samfund i lokalområdet. En gruppe frivillige kvinder med anden etnisk baggrund end dansk tilbydes et grundkursus for at gå på hjemmebesøg hos kvinder i lokalområdet, hvor de taler om børneopdragelse, uddannelse, sundhed m.v.

Bydelsmødrene bliver derfor via dette opsøgende arbejde et bindeled mellem hjem og bibliotek – og fungere som ambassadører i forhold til bibliotekernes mangfoldige og relevante tilbud til borgere med anden etnisk baggrund end dansk.

En vis mangfoldighed afpasset de lokale forhold er en fordel, men der er også behov for en effektivisering og standardisering af konceptet, som gør det nemmere at implementere, hvor det er relevant. Bibliotekerne er med deres indbyrdes

infrastruktur oplagte platforme til en langsigtet forankring af eksisterende og nye Bydelsmødreprojekter.

3.2. Uformel læring og empowerment.

At være interesseret i egen udvikling, at bidrage til familiens ve og vel og at engagere sig i samfundet forudsætter mindst to ting: a) man skal råde over viden og kompetencer eller kulturel kapital; b) man skal være en del af samfundets mange netværk og organisationer; sagt på en anden måde, man skal eje socialt kapital. Ofte er kulturelt og socialt kapital betinget af hinanden.

Borgere, der hverken råder over det fornødne kulturelle eller sociale kapital, føler sig tit uden for. Læring og empowerment er oplagte værktøjer til at styrke inklusion, integration og medborgerskab. Biblioteker bidrager til den sociale inklusion også ved at fungere som åbne læringsrum. Her stilles informationer til rådighed, der formidles viden og indsigt i dansk kultur- og samfundsliv, her udvikles og styrkes den informationskompetence, der er nødvendigt for at orientere sig i et komplekst samfund.

I perioden 2010 – 2012 fokuserer samarbejdspartnerne især på følgende aktiviteter indenfor åben læring og empowerment i biblioteksregi:

a) ***Vi læser avisen sammen - biblioteket læser avis med nydanske kvinder***
En del indvandrerkvinder er ikke tilknyttet det danske arbejdsmarked og er heller ikke synlige som aktive medborgere. For den gruppe af kvinder har bibliotekerne udviklet avisprojektet. Målet er at bringe kvinderne ud af deres isolation og sætte dem i stand til bedre at indgå i samfundet som aktive medborgere samt at introducere dem til, hvorledes de kan bruge bibliotekets ressourcer i den proces.

b) ***Læseklubber/litteraturkredse***
Læseklubber er en naturlig fortsættelse af "Vi læser avisen sammen" og kan eventuelt udvikle sig til en digital platform, hvor man kan diskutere med andre borgere og få en større viden om litteratur og en indsigt i dansk hverdags- og kulturliv. Læseklubber er desuden en god mulighed for at være i kontakt med andre mennesker og styrke den sociale kapital.

c) ***IT for alle***
Bibliotekerne har udviklet åbne læringsprogrammer og praksisfællesskaber, uddannet IT-guider samt sikret frivillige til lektiehjælpscafeer for børn og unge med indvandrerbaggrund. Den Digitale Borger er en anden satsning i bibliotekerne, der betyder at de etniske minoriteter kan få støtte og hjælp til at håndtere kommunikationen med det offentlige via internettet, lægge CV på nettet samt blive mere selvhjulpne. Når programmet udløber i 2010 er der behov for en opfølgning.

3.3 Uformel sprogtilegnelse

For at styrke integrationsindsatsen i socialt udsatte boligområder og for at sikre basale integrationstilbud til grupper, der ikke eller kun sporadisk har anvendt de kommunale tilbud om danskundervisning, f.eks. selvforsørgende kvinder, etableres f.eks. såkaldte Sprog-Caféer, hvor nydanskere kan få hjælp til det danske sprog, f.eks. i forbindelse med oversættelse, grammatik, skriftlige opgaver, udtale og spørgsmål om samfundsfaglige forhold.

Man kan også få hjælp til f.eks. at skrive breve og få forklaret diverse skriftlige informationer som f.eks. offentlige breve, buskøreplaner og køb/salg-annoncer. Sprog-Caféen er desuden et sted, hvor flygtninge og indvandrere kan møde og øve deres dansk med danskere over en kop te/kaffe. Cafeer kan udover grundlæggende danskundervisning endelig suppleres med andre tilbud om bl.a. lektiehjælp og forældrerådgivning.

FINFO er bibliotekernes portal for etniske borgere, hvor væsentlige samfundsmæssige informationer er oversat til mange forskellige sprog og med baggrund i den kan der ligeledes opstilles uformelle læringsaktiviteter. FINFO er et godt værktøj, når det gælder sprogtilegnelse.

3.4. Kulturformidling og kulturbro

Bibliotekerne har et stort udvalg af bøger, musik og film på over 30 sprog, også på sprog der tales af de største indvandrergrupper i Danmark. Mange borgere har stor nytte af, at kunne benytte sig af dette kulturtilbud, der også omfatter børne- og faglitteratur og materialer til sprogstimulering og sproglæring. Bibliotekerne er særligt velegnede til denne form for kulturformidling, hvor blandt andet "fortællecaféer" og bogklubber er med til at understøtte kulturel brobygning og udveksling.

BiblioteksCenter for Integration indkøber og udlåner hvert år et meget omfattende materiale omfattende bøger, musik og film på fremmedsprog, til de danske folkebiblioteker. I perioden 2010 – 2012 vil der i stigende udstrækning blive fokuseret på også at sikre tilgængelighed via nettet for på den måde at nå endnu flere slutbrugere, øge eksponeringen af materialerne og undgå problematikker med for få eksemplarer på de nye og populære titler.

Mange nydanskere med bopæl i udsatte boligområder gør enten ikke eller blot i begrænset omfang brug af kulturtilbud i bl.a. teatre og museer. Under overskriften "Kulturbroen", ønsker parterne at benytte medborgercentre og biblioteker, som platform til formidling af interesse for sådanne kulturtilbud i alle aldersgrupper. Endvidere ønsker parterne at arbejde for, at nydanskere i højere grad bliver opmuntret til og får muligheden for og at benytte sig af kulturtilbud.

3.5. Borgerforum

Biblioteker er kulturmødesteder, hvor der er rig mulighed for udveksling og dialog på tværs af religion, ideologi og kulturelle normer. Kulturministeriet og Integrationsministeriet ønsker, at biblioteket skal være et sted, hvor alle etniske danskere såvel som nydanskere kan modtage kulturelle og samfundsdebatterende stimuli.

Bibliotekerne holder traditionelt debatskabende og kulturelle arrangementer og har fokus på bl.a. samfundsrelevante problemstillinger. Men dels er arrangementsbudgetterne under pres, og dels kan der være behov for nytænkning af arrangementsvirksomheden i en tid med flere og flere konkurrerende og meget professionelle tilbud.

For at effektivisere udviklingen vil aftalens parter støtte udvikling af en kombination af flere typer debatarrangementer. En type er arrangementer, hvor nydanskere bosat i udsatte boligområder bliver inspireret til at udvikle og afholde arrangementer med udgangspunkt i deres viden og ønsker. En anden type omfatter nøgleklare debatarrangementer, der kan turnere mellem forskellige medborgercentre og arrangementskoncepter, der kan implementeres i biblioteker over hele landet. Det tematiske fokus for begge typer arrangementer vil i perioden 2010 – 2012 være forebyggelse af kriminalitet, generationskonflikter, fremme af ligebehandling, anti-radikalisering og bekæmpelse af diskrimination.

4. Organisering af samarbejdet

Samarbejdet mellem Kulturministeriet og Integrationsministeriet skal fortsat ske gennem videndeling og koordination af indsats, ressourcer og roller. På den måde kan de tilgængelige ressourcer resultere i størst muligt udbytte.

Aftalen bygger på et gensidighedsprincip, som bl.a. indebærer at parterne er forpligtet til at afstemme beslutninger med hinanden, orientere hinanden om væsentlige

oplysninger vedr. aftalens udmøntning, inddrage hinanden i folketings- og medierelaterede aktiviteter etc.

Med henblik på at fremme erfaringsudveksling omkring integrationsrelateret biblioteksarbejde og synligheden af de projekter der iværksættes indenfor samarbejdsaftalen, har parterne til hensigt at etablere en fælles internetplatform og arrangere større informations- og diskussionsarrangementer for et fagpublikum.

I relation til udmøntningen af samarbejdsaftalen fastholdes en tværsektoriel koordinationsgruppe, som fortsat skal fungere som sparringspartner for aftaleparterne i forhold til innovative og koordinerende indsatser på integrationsområdet i bibliotekerne.

Gennem den tværsektorielle koordinationsgruppe fastholdes et tæt samarbejde mellem biblioteksektoren og Integrationsministeriets kampagne Brug for alle unge og bl.a. kampagnens rollemodelkorps vil stå til rådighed for arrangementer i bibliotekerne.

De store folkebiblioteker, som har mange års erfaring med betjening af etniske minoriteter, har udviklet sammenhængende koncepter og programmer, som kan måle sig med de fremmeste internationale tiltag. Bibliotekerne har på hver sin måde oparbejdet erfaring og viden på området, som de kontinuerligt søger at bygge på i deres nuværende service og planerne for fremtiden. Især tre folkebiblioteker spiller en rolle som lokomotiver i udviklingsprocessen: Århus, Odense og København. For at fremme en optimal udnyttelse af viden og ressourcer udvikles et tæt samarbejde med erfaringsudveksling og videndeling mellem disse frontløbere indbyrdes samt mellem dem og aftalens parter.

På nationalt niveau vil aftalens parter etablere strategiske partnerskaber og samarbejder med andre myndigheder, oplysningsforbund, landsdækkende foreninger og organisationer. Bibliotekerne vil, for at sikre kvaliteten og bæredygtigheden i arbejdet med integration, fortsætte med at etablere partnerskaber og samarbejder med aktører uden for biblioteksverdenen – både kommunale parter og frivillige organisationer – herunder eksperimentere med udvikling af modeller for samarbejdet.